

Kungsåra kyrka

Ny styr- och reglerutrustning

Antikvarisk rapport

Kungsbyn 12:1
Kungsåra socken
Västerås kommun
Västmanland

Helén Sjökvist
Lisa Skanser

Kungsåra kyrka

Ny styr- och reglerutrustning

Antikvarisk rapport

Kungsbyn 12:1
Kungsåra socken
Västerås kommun
Västmanland

Helén Sjökvist
Lisa Skanser

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 57 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2014

Omslagsfoto: Kungsåra kyrka sedd från öster. Foto: Helén Sjökvist.

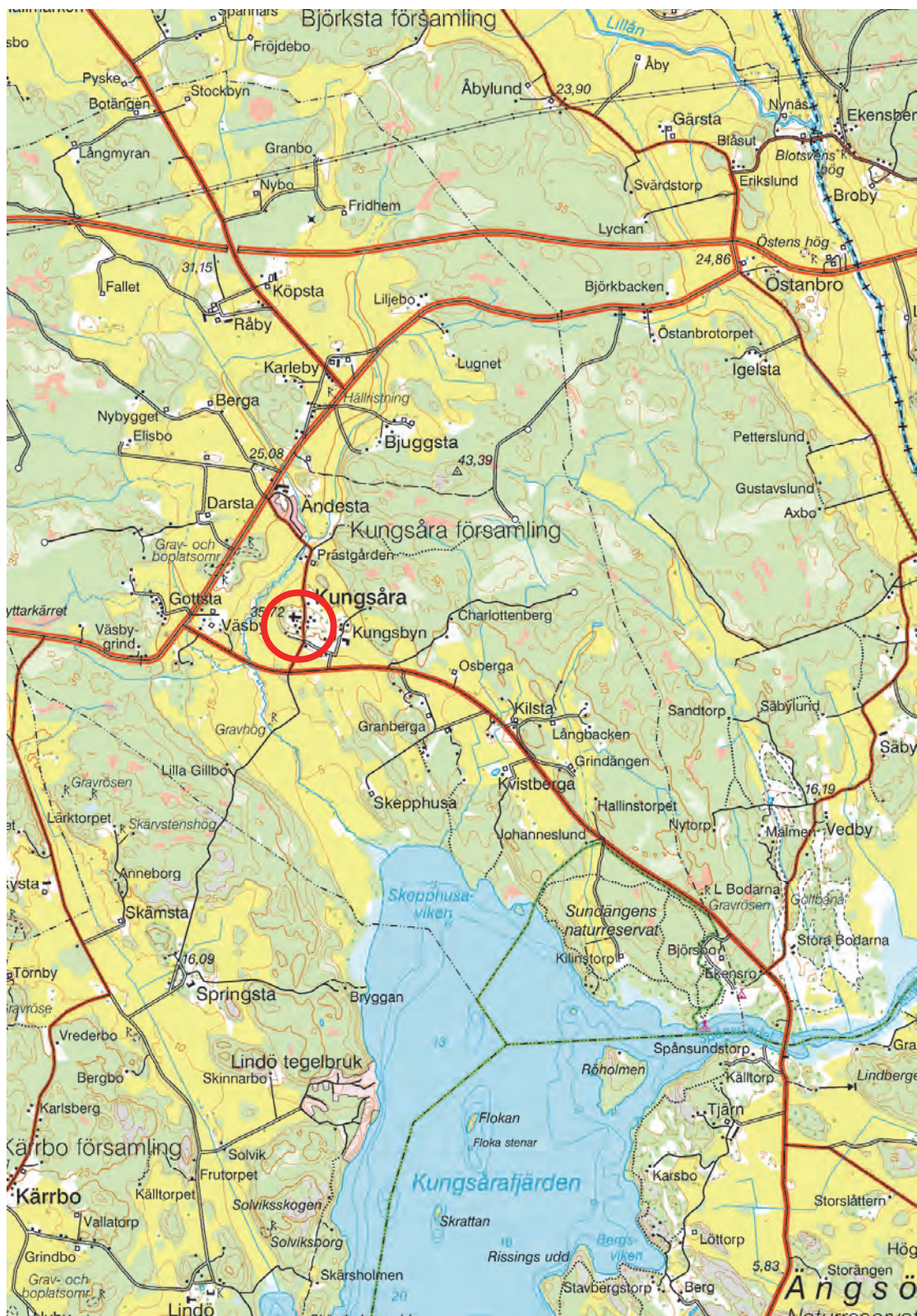
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-340-8

Tryck: Just Nu, Västerås 2014.

Innehåll

Inledning.....	5
Bakgrund	5
Genomförande	6
Referenser.....	10
Otryckta källor.....	10
Litteratur.....	10
Tekniska och administrativa uppgifter	10

Figur 1. Kyrkans läge, markerat med en ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50 000.

Inledning

Under 2013-2014 har ny styrutrustning installerats i Kungsåra kyrka. tillstånd gavs från Länsstyrelsen 2010-10-19 med diarienummer 433-10999-09. Stiftelsen Kulturmiljövård har medverkat som antikvarier på uppdrag av Västerås pastorat.

Bakgrund

Kungsåra kyrka uppfördes 1751-53 på grunden av medeltidskyrkan, vilken troligen härstammade från 1300-talet.¹ Vid nyuppförandet revs det äldre långhuset och endast sakristian behölls.² Långhuset försågs med ett för tiden modernt brutet takfall som valmades över östra gaveln. Takfallen spåntäcktes. Över det nya vapenhuset i väster restes ett 11 alnar högt torn av gråsten. Över kyrkorummet slogs två flacka kryssvalv av tegel.

Valven fick förstärkas med dragjärn redan år 1771 och för att ytterligare minska trycklasterna förstärktes ytterväggarna genom påbyggnad. Trots omfattande åtgärder visade sig de utförda reparationerna vara otillräckliga och år 1802 konstaterades att det fanns risk för att valven kunde kollapsa. Tegelvalven kom omgående att rivs och ersattes av dagens putsade trätunnvalv. Kvar från de tidigare murade kryssvalven finns fyrkantiga väggpelare vilka delar in väggarna i fält.

1875 förnyades kyrkorummet med nya trägolv och uppförandet av nuvarande altarring. Även altaruppsatsen från år 1784 och predikstol från år 1643 målades och förgylldes under förnyelsen. Knappt tio år efter hade trägolvet ruttnat och togs bort, liksom orgelläktarens pelare. Nu gjöts istället ett cementgolv och orgelläktaren fick sina nuvarande runda pelare. Det sena 1700-talets bänkkvarter ersattes med öppna bänkrader som ådringsmålades.

Åren 1954–56 genomfördes en större renovering av kyrkans exteriör och interiör då bland annat grundmurarna förstärktes, fasaderna lagades och elektrisk värme installerades. Kyrkorummets cementgolv blev under renoveringen pågjutet med betong och i gångar och kor lades kalkstensplattor och i bänkkvarteren lades ett brädgolv. Sakristians nya brädgolv lades på cementplatta. Kyrkorummets valv och väggar renskrapades till understa putsytan och kalkströks i svag gul nyans. Det kraftigt rötskadade innertaket i vapenhusets reparerades och höjdes. Predikstolen rengjordes från 1875 års övermålning och utsmyckningar. Bänkarna från 1884 försågs vid ombyggnaden med rektangulära, profilerade gavlar av lamellträ, hela ryggar och knäfallsbräder.

Kyrkorummets valv och väggar renoverades senaste gången år 1998, då ytorna lagades med kalkbruk och kalkavfärgades. I vapenhuset målades med silikatfärg.

Under hösten år 2009 installerades brand- och inbrottslarm i Kungsåra kyrka.³

¹ RAÄ byggnadsregister tillgängligt 2001-02-14.

² Hammarskiöld 2005.

³ Melin 2010.

Genomförande

Projektets största åtgärder har genomförts inne i befintligt elcentralrum, vilket är beläget i en läktarunderbyggnad i långhusets nordvästra del. Golvet har tagits upp i ett tidigare upptaget stråk. Dessa brädor var sedan tidigare inte behandlade varför de avviker i kulör. Ingen åtgärd har vidtagits angående dem. Apparatutrustningen är till stora delar bytt. En befintlig håltagning genom väggen har utnyttjats för eldragningen. Denna håltagning tillkom i samband med att en kabel brann för cirka tre år sedan och var resultatet av en akutåtgärd.

En ny avfuktare skall ställas på läktaren och tömmas manuellt i väntan på planerade dräneringsåtgärder vid kyrkan. Denna avfuktare är ännu ej på plats. I sakristian har en löst stående avfuktare ställts in. Även denna avfuktare töms ännu manuellt och den håltagning som var planerad i sakristians västra mur har därför ännu inte genomförts. Den planeras istället genomföras i samband med kommande dräneringsarbeten. En tillfällig styrning av avfuktaren har lösts genom att en givare har monterats på avfuktarens handtag.

En ny styrpanel är placerad i den lilla nischen för psalmböcker i läktarunderbyggnadens norra del.

Nya givare är placerade på två ställen i kyrkorummet, en vid predikstolen och en på södra långhusväggen. En befintlig givare under läktaren, invid elcentralen, behålls. En givare kommer även att läggas inne i den nya textilförvaringsmöbeln på läktaren. Givaren vid predikstolen hade felaktigt placerats över en radiator och skall flyttas till predikstolens norra trappprücke vilket har en sida av enkel plywood. På denna skiva skruvas givaren istället fast.

En ny utomhusgivare är placerad på den gamla transformatorbyggnaden väster om kyrkan. Den gamla givaren på kyrkans norra fasad kan därför rensas bort.

En ny elcentral är placerad i tornet över klockorna i samma läge som en äldre central. Från denna går nya kablar till styrutrustningen och klockorna. Kablarna följer i princip tidigare kabelvägar.

Figur 2. Kyrkans interiör mot öster. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 3 och 4. Elcentralrummet före åtgärder. Foto: Lisa Skanser.

Figur 5 och 6. Elcentralrummet efter åtgärder med nya el- och styrskåp. På vänstra bilden syns det tidigare upptagna golvet samt de två håltagningar som gjorts mot väster sedan tidigare. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 7. Givare placerad i vapenhuset. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 8. Givare placerad på södra långhusväggen. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 9. Manöverpanel till klockor etc. placerad i nischen i den norra läktarunderbyggnaden. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 10. Givaren vid predikstolen har placerats i ett mindre gynnsamt läge över en radiator (se ring) och skall flyttas till baksidan av predikstolens norra rücke (vid pilen). Foto: Helén Sjökvist.

Figur 11. Anfuktare inställd i sakristian. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 12. Ny elcentral på vinden. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 13. Gammal givare på kyrkans norra vägg som skall demonteras. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 14. Den gamla transformatorbyggnaden, där nya utombusgivaren har placerats, har grävts in i kyrkogårdens terrassering mot väster och ligger delvis dold under den kallmurade bogårdsmuren. Vid besiktningen rasade delar av muren och den lilla trappa som lagts vid sidan om transformatorbyggnaden döljs nu delvis av nedrasade stenar. Foto: Helén Sjökvist.

Referenser

Otryckta källor

Hammarskiöld, Rolf. 2005. Karakterisering av Kungsåra kyrka. Västerås stift.

RAÄ byggnadsregister tillgängligt 2001-02-14.

Litteratur

Melin, Boel. 2010. Kungsåra kyrka. Installation av brand- och inbrottsanläggning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2010:24. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård nr:	12105
Länsstyrelsens dnr:	433-10999-09
Fastighetsbeteckning:	Kungsbyn 12:1
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Kungsåra
Kommun:	Västerås
Ägare- beställare:	Västerås pastorat
Projektering och projektledning:	Svensk Klimatstyrning AB
Entreprenör:	AB Surahammars elaffär BM Control AB
Antikvarisk kontroll:	Stiftelsen Kulturmiljövård Lisa Skanser Stora gatan 41 722 12 Västerås

